



การบริหารเงินและสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

การบริหารเงินและสภาพคล่องมีความสำคัญต่อสถาบันธุรกิจอย่างมาก เนื่องจากภาวะการเงินของโลกในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มที่ไม่ค่อยแน่นอนไม่ว่าจะเป็นด้านอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราแลกเปลี่ยน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "สถาบันการเงิน" ยิ่งต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นพิเศษ เพราะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเงินโดยตรงและเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้บริหารเงินในสถาบันการเงินจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการบริหารเงินได้ดีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้สามารถดำเนินธุรกิจโดยไม่ต้องประสบปัญหา "สภาพคล่อง"

ในส่วนของ การบริหารเงินและสภาพคล่องสถาบันการเงิน ซึ่งในบทนี้จะพิจารณาเฉพาะกรณีของธนาคารพาณิชย์ จะกล่าวถึงแนวความคิดในการบริหารสภาพคล่อง เครื่องมือในการวัดสภาพคล่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสภาพคล่อง และการบริหารฐานะการเงินอย่างไร จึงทำให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสม

แนวความคิดในการบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

เพื่อที่จะเป็นการง่ายต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ จึงควรที่จะเข้าใจในความหมายของคำ 3 คำเสียก่อน คือ สภาพคล่อง สินทรัพย์สภาพคล่องและเงินสดสำรอง จากนั้นจึงจะอธิบายต่อไปในรายละเอียดของแนวความคิดในการบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

1. ความหมายของสภาพคล่อง สินทรัพย์สภาพคล่อง เงินสดสำรอง

สภาพคล่อง (Liquidity) ของระบบธนาคาร¹ หมายถึง ความพร้อมของ

¹ ประยูร ฉินดาประดิษฐ์, "การจัดหา การใช้จ่ายเงิน การดำรงเงินสดสำรอง และการดำรงสภาพคล่องของธนาคาร" (เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา นโยบายการบริหารธนาคารพาณิชย์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 8

ธนาคารที่จะจ่ายเงินคืนให้แก่ผู้ฝากเงิน อันเนื่องจากรธนาคารจะต้องดำรงสินทรัพย์ไว้เป็นเงินสดสำรองตามกฎหมาย หรือดำรงไว้เพื่อประโยชน์ในการให้กู้ยืมและการดำเนินงาน หรือเป็นปราการป้องกันตัวและสร้างศรัทธาให้แก่ผู้ฝากเงิน กล่าวอีกนัยหนึ่ง "สภาพคล่อง" ก็คือ การที่ธนาคารดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง (Liquid Assets) ไว้เพื่อสามารถที่จะจ่ายเงินฝากคืนแก่ผู้ฝากเมื่อทวงถามได้ทุกขณะ รวมทั้งสามารถสนองความต้องการเงินกู้ของลูกค้าและการชำระหนี้ที่กู้ยืมได้ทันที โดยสรุปแล้ว "สภาพคล่อง" สืบหมายถึง ความสามารถของธนาคารในการจ่ายเงินเมื่อมีผู้มาถอนเงินและความสามารถในการจ่ายเงินเมื่อมีผู้ขอเข้ามาเบิกเงิน ในขณะที่เดียวกับที่ธนาคารจะต้องมีเงินสดสำรองไว้ครบตามกฎหมายกำหนด ดังนั้น การบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์จึงหมายถึงการที่ธนาคารมีเงินทุนที่เพียงพอกับความต้องการเงินของผู้มาถอนตลอดเวลา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์สภาพคล่องและเงินสดสำรองตามกฎหมาย

สินทรัพย์มีสภาพคล่อง หมายถึง เงินสด (Cash) และสินทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ง่ายและไม่ขาดทุน หรือขาดทุนแต่น้อย (near cash assets) โดยปกติประกอบด้วย

1. สินทรัพย์สำรองอันเป็นแนวป้องกันขั้นที่หนึ่ง (Primary Reserve)

ได้แก่ ทรัพย์สินที่เป็นเงินสดและที่มีลักษณะเป็นเงินสด คือ

1.1 เงินสดในมือ (Cash in Vault)

1.2 เงินฝากธนาคารแห่งประเทศไทย

1.3 เงินฝากธนาคารอื่นในประเทศไทย

1.4 รายการเงินสดในระหว่างเรียกเก็บ หมายถึง รายการที่ถือ

เสมือนเงินสดที่อยู่ในระหว่างเรียกเก็บ เช่น เช็คคืน เช็คที่ยัง

ไม่ได้นำไปหักบัญชี

2. สินทรัพย์สำรองอันเป็นแนวป้องกันขั้นที่สอง (Secondary Reserve)

ได้แก่ สินทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้เร็วที่สุด และมีรายได้น้อยถึงปานกลาง คือ

2.1 เงินตราต่างประเทศในมือ

2.2 เงินฝากธนาคารในต่างประเทศ

2.3 หลักทรัพย์รัฐบาลไทยส่วนที่ปราศจากภาระผูกพัน

2.4 ตัวเงินที่สามารถจะนำไปขายช่วงลดได้

2.5 ทองคำ

สำหรับหลักทรัพย์รัฐบาล เนื่องจากปัจจุบันสามารถที่จะทำการขายและซื้อคืน (Repurchase agreement) กับธนาคารแห่งประเทศไทยได้ทุกขณะขณะนั้นโดยสภาพแล้วอาจจะถือเป็นสินทรัพย์สำรองอันเป็นแนวป้องกันขั้นที่หนึ่ง และเนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดวิธีการเกี่ยวกับการรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินเพื่อสนับสนุนกิจการอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินเพื่อสนับสนุนการส่งสินค้าออกจากธนาคารพาณิชย์ดังนี้ สิ่งอาจถือได้ว่า ตั๋วเงินอันเกิดจากธุรกิจดังกล่าวที่ธนาคารรับซื้อไว้และสามารถจะนำมาขายต่อธนาคารแห่งประเทศไทย (eligible papers) ได้นั้นเป็นสำรองขั้นที่สองได้ และในทางทฤษฎีตั๋วแลกเงินที่พ่อค้ารับรอง (Trade Acceptance) และตั๋วแลกเงินที่มีธนาคารรับรอง (Banker Acceptance) ก็ถือเป็นสินทรัพย์ที่สภาพคล่องได้ เพราะตั๋วเงินเหล่านี้สามารถแปลงสภาพเป็นเงินสดได้

ในการบริหารสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารนั้น ธนาคารจะต้องพยายามดำรงรักษาอัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝาก (Deposits) และหรือเงินกู้ยืม (Borrowings) ให้อยู่ในอัตราส่วนที่เหมาะสม แต่จะเป็นเท่าใดนั้นย่อมแล้วแต่นโยบายของแต่ละธนาคารซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ คือ ประเภท ลักษณะ และความเคลื่อนไหวของเงินฝาก นโยบายการลงทุน และการให้เครดิตของธนาคาร อำนาจในการกู้ยืมเงินของธนาคาร ฯลฯ กล่าวคือ ถ้าเงินฝากส่วนมากเป็นเงินฝากรายใหญ่ประเภทฝากคืนเมื่อทวงถาม และผู้ฝากมักถอนเงินเป็นจำนวนมาก หรือถ้าภาวะเศรษฐกิจอยู่ในระยะที่ผู้ฝากต้องใช้จ่ายเงินสำหรับสับจ่ายมาก ธนาคารก็จะต้องดำรงสภาพคล่องในอัตราสูง อย่างไรก็ตามการดำรงสภาพคล่องในอัตราสูงอาจทำให้ความสามารถในการหารายได้ของธนาคารต่ำลง ฉะนั้น การที่ธนาคารจะดำรงสภาพคล่องไว้สูงมากเพียงใด สิ่งต้องคำนึงถึงปัญหาเรื่องรายได้และความคล่องตัวในการแปลงสภาพจากทรัพย์สินลงทุนหรือให้เครดิตมาเป็นเงินสด รวมทั้งความสามารถในการกู้ยืมเงินของธนาคาร

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่อง

การบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับการจัดการสินทรัพย์ของธนาคารด้วยการแจกแจงการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่ธนาคารสามารถระดมได้ โดยหลักการแล้ว ธนาคารแต่ละแห่งควรมีสินทรัพย์สำรองอันเป็นแนวป้องกันขั้นที่หนึ่งไว้แต่

¹ ประยูร สิงดาประดิษฐ์, "สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์", (เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา นโยบายการบริหารธนาคารพาณิชย์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) หน้า 6

น้อยให้เพียงพอกับการใช้จ่ายเงินประจำวันของธนาคารเท่านั้น เพราะเป็นทรัพย์สินไม่หารายได้แก่ธนาคาร (non-earning assets) แต่เท่าที่ปฏิบัติกันมา ธนาคารจะดำรงทรัพย์สินอันเป็นแนวป้องกันชั้นที่หนึ่งไว้ในระดับสูง เพราะประเทศไทยยังขาดตลาดเงินที่พัฒนา¹ อย่างไรก็ดี ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์หลายแห่ง พยายามจัดสรรเงินทุนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยพยายามนำสินทรัพย์สำรองอันเป็นแนวป้องกันชั้นที่หนึ่งไปหาประโยชน์ด้วยการฝากเงินกับสถาบันการเงินอื่นในรูปของ Call Money หรือซื้อขายพันธบัตร โดยมีเงื่อนไขในการขายคืน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่ธนาคารจะตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ อย่างไรนั้นขึ้นกับเงินทุนที่ธนาคารจะสามารถหาไว้ได้ล่วงหน้า ซึ่งหลักการจัดการนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขในแต่ละกรณี เช่น การกำหนดให้มีเงินสดและเงินฝากขั้นต่ำไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย การกำหนดจำนวนเงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลซึ่งเป็นข้อบังคับตายตัว และเพื่อที่จะให้มีสภาพคล่องเกิดขึ้นในปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ จึงได้หันมานิยมหลักการบริหารหนี้สินด้วยการกู้ยืมจากภายในประเทศ โดยอาจจะเป็นการกู้ยืมโดยตรงจากธนาคารแห่งประเทศไทย (Loan Window) หรือผ่านตลาดเงินอื่น เช่น ตลาดซื้อคืนพันธบัตร (Repurchase Market) ตลาดเงินกู้ยืมระหว่างธนาคาร (Interbank Market) และหรือทำการกู้ยืมโดยตรงจากต่างประเทศซึ่งขึ้นกับขณะนั้น อัตราดอกเบี้ยภายในประเทศหรือต่างประเทศถูกกว่ากัน

เครื่องมือในการวัดสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดสภาพคล่องของสถาบันธุรกิจใด ๆ ก็ตาม สามารถทำได้หลายวิธีอาทิเช่น การวิเคราะห์อัตราร้อยละของปีฐาน การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของเงินและเงินทุน การวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งก็คำนวณมาจากงบดุลและงบกำไรขาดทุนนั่นเอง โดยจะหยิบยกเฉพาะอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดสภาพคล่องและที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เป็นหลักเท่านั้น

¹ ตลาดเงินเป็นแหล่งเงินทุนและแหล่งลงทุนระยะสั้นของธนาคารพาณิชย์ รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในบทต่อไป

ก่อนที่จะไปถึงเรื่องของอัตราส่วนทางการเงินที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวัดสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ ควรจะเข้าใจถึงการวิเคราะห์หรือการแปลความหมายของอัตราส่วนทางการเงินเสียก่อน โดยสามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ¹

วิธีที่ 1 การเปรียบเทียบอัตราส่วนกับอัตราส่วนในอดีตและที่คาดว่าจะเป็นในอนาคตของธุรกิจเดียวกัน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และผลการแก้ไขปรับปรุงสำหรับระยะเวลาที่ศึกษาว่าฐานะการเงินและผลการดำเนินงานดีขึ้นหรือลดลง และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนหรือการทำงานประมาณ โดยประมาณได้ (Pro Forma Statement)

วิธีที่ 2 การเปรียบเทียบอัตราส่วนของธุรกิจหนึ่งกับธุรกิจที่มีลักษณะเดียวกัน หรืออัตราตัวเฉลี่ยของอุตสาหกรรมในระยะเวลาเดียวกับที่วิเคราะห์ เพื่อทราบถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจเมื่อเทียบกับคู่แข่งอื่น หรือเทียบกับทั้งอุตสาหกรรมที่ธุรกิจนั้นอยู่

ต่อไปจะกล่าวถึงชนิดของอัตราส่วนทางการเงินหรือเครื่องมือในการวัดสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญ ๆ ดังนี้

$$1) \text{ Current Ratio} = \text{คำนวณได้จากสูตร}$$

$$\text{Current Ratio} = \frac{\text{Current Assets}}{\text{Current Liabilities}}$$

อัตราส่วนทางการเงินชนิดนี้ เป็นอัตราส่วนที่ธุรกิจเกือบทุกประเภทนิยมใช้กันมาก แต่เพื่อให้เหมาะสมต่อการวัดสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ แทนที่จะใช้การเปรียบเทียบสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งหมดต่อหนี้สินหมุนเวียนทั้งหมดตามในสูตร อาจมีการดัดแปลงโดยพิจารณาเพียงบางรายการในสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน

2) Lending-to-Deposit Ratio หรืออัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝาก
แสดงถึง ระดับการใช้เงินทุนไปในการปล่อยกู้แก่ลูกค้า ซึ่งถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูงย่อมแสดงถึงขีด

¹ บุญจวรรณ รักษ์สุธี, "การเงินธุรกิจ", คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปี พ.ศ. 2522, หน้า 18

จำกัดในการปล่อยสินเชื่อหรือได้มีการปล่อยสินเชื่อออกไปมากเมื่อเทียบกับยอดเงินฝาก ดังนั้น อัตราส่วนนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารธนาคาร กล่าวคือ เมื่ออัตราส่วนนี้ได้เพิ่มสูงขึ้นธนาคารจะต้องเพิ่มความระมัดระวังและเข้มงวดขึ้นในเรื่องของนโยบายการให้สินเชื่อ โดยที่ความสามารถในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารขึ้นตรงกับฐานคือ จำนวนเงินฝากของลูกค้านำมาเป็นสำคัญ

อัตราส่วนทางการเงินอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญในการวัดสภาพคล่อง แม้จะไม่ใช่อัตราส่วนที่ใช้สภาพคล่องโดยตรง ก็คืออัตราส่วนในการจ่ายชำระหนี้ เพราะการที่จะกล่าวว่าธุรกิจมีสภาพคล่องสูงหรือต่ำนั้นอาจมองได้ในแง่ของความสามารถในการชำระหนี้เมื่อครบกำหนดได้หรือไม่ เพราะถึงแม้ว่าธุรกิจจะก่อหนี้สูง แต่ถ้ายังสามารถจ่ายชำระหนี้ตามกำหนดระยะเวลาได้ ก็ถือว่าธุรกิจนั้นยังมีสภาพคล่องสูงอยู่นั่นเอง อัตราส่วนที่สำคัญในส่วนนี้ประกอบด้วย

3) Interest Coverage Ratio หรืออัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$\text{Interest Coverage Ratio} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ดอกเบี้ย}}$$

ดอกเบี้ยในที่นี้ก็หมายถึง ดอกเบี้ยเงินฝากของลูกค้านำมาของธนาคารนั่นเอง ซึ่งถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูงก็หมายความว่า ธนาคารมีความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยเงินฝากสูง ซึ่งก็จะเป็นการรักษาภาพพจน์ของธนาคารในสายตาของประชาชนทั่วไปว่าธนาคารยังมีความมั่นคงสูงอีกด้วย

4) Fixed Charge Coverage Ratio หรืออัตราส่วนความสามารถในการจ่ายค่าใช้จ่ายทางการเงิน ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$\text{Fixed Charge Coverage Ratio} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ดอกเบี้ย} + \frac{\text{เงินปันผล}}{1 - \text{อัตราภาษี}}}$$

นอกจากจะพิจารณาในเรื่องของความเชื่อถือของลูกค้านำมาในการจ่าย

ดอกเบี้ยเงินฝากได้ ยังพิจารณาถึงความเชื่อถือของผู้ถือหุ้นว่า ธนาคารสามารถจ่ายเงินปันผลได้ สม่่าเสมออีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ภาพพจน์โดยรวมของธนาคารดี ได้รับความไว้วางใจ ซึ่งก็จะส่งผลให้สภาพคล่องของธนาคารถูกประเมินว่าอยู่ในระดับสูงในที่สุด

อัตราส่วนทางการเงินอีกหลายชนิดที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี่ อาจนำมาใช้วัดสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ได้ อย่างไรก็ตาม การใช้อัตราส่วนทางการเงินไม่ควรจะใช้เพียงชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงชนิดหนึ่ง แต่อาจจะใช้อย่างน้อย 4 ชนิดข้างต้นในการพิจารณาควบคู่กันไป ทั้งนี้ เพราะตัวเลขที่ใช้ในการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินนี้เป็นเพียงตัวเลขทางบัญชี ซึ่งมีความคลาดเคลื่อนบ้าง แต่ถ้าพิจารณาทีละหลายหลายอัตราส่วนพร้อม ๆ กันไป ก็จะสามารถมองเห็นภาพที่แท้จริงของสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้ในที่สุด นอกจากนี้จากอัตราส่วนทางการเงินทั้ง 4 ชนิดดังกล่าวแล้ว วิธีวัดสภาพคล่องที่สำคัญที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้วิเคราะห์ฐานะการเงิน ซึ่งสามารถเห็นฐานะสภาพคล่องที่แท้จริงของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้อย่างถูกต้องคือ

5) ดุลย์สภาพคล่อง ซึ่งได้แก่ ปริมาณเงินสดสำรอง (หรือเงินฝาก) ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) + การลงทุนในตั๋วเงินคลัง + ฐานะของธนาคารพาณิชย์ในตลาดซื้อคืน (ซึ่งถ้าเป็น + แสดงว่าคล่องเร็ว ถ้าเป็น - แสดงว่าตึงตัว)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

พิจารณาได้เป็นหัวข้อใหญ่ทั้งสิ้น 4 หัวข้อ คือ

1. การดำรงเงินสดสำรองหรือการสำรองส่วนเกิน
2. การขยายสินเชื่อ
3. การเปลี่ยนแปลงในประเภทสินเชื่อ
4. การเร่งการฝากถอนของเงินฝาก

1. การดำรงเงินสดสำรองหรือการสำรองส่วนเกิน

ในการกำหนดวงเงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์ขั้นต้นนั้น จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ

พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ได้กำหนดการสำรองของธนาคารเป็น 2 ประเภท คือ

1. เงินลีดสำรอง (Reserve Requirement)

กระทรวงการคลังกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรง เงินลีดสำรอง (Reserve Requirement) ไว้เพื่อคุ้มครองผู้ฝากเงินให้ได้รับความปลอดภัยในการฝากเงินกับธนาคาร และเป็นเครื่องมือในการบริหารนโยบายการเงินของประเทศตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติไว้ว่า ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรง เงินลีดสำรอง เป็นอัตราส่วนกับเงินฝากและเงินกู้ยืมตามที่ระบุไว้ในมาตรา 11 ทวิ ไม่ต่ำกว่าอัตราส่วนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด คือจะต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 และไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินฝากและหรือเงินกู้ยืมแล้วแต่กรณี และจะกำหนดให้เป็นอัตราส่วนกับเงินฝากและหรือเงินกู้ยืมประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทรวมกัน หรือแยกกันก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการดำรงเงินลีดสำรอง ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดให้ถือเอาหลักทรัพย์รัฐบาลไทยเป็นส่วนหนึ่งของเงินลีดสำรองที่พึงดำรงนั้นก็ได้ และนับตั้งแต่ 20 มิถุนายน 2522 ได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินลีดสำรองไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 ของยอดรวมเงินฝากทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1.1 เงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 ของยอดรวมเงินฝากทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์
- 1.2 เงินสดที่ธนาคารพาณิชย์ (Cash in Hand) ไม่เกินร้อยละ 2.5 ของยอดรวมเงินฝากทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์
- 1.3 พันธบัตรรัฐบาลที่ปลอดภาระผูกพันไม่เกินกว่าร้อยละ 2.5

2. สำรองเพื่อขยายสาขา

พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์มาตรา 11 ได้กำหนดเงื่อนไขให้กระทรวงการคลัง กำหนดให้ธนาคารที่จะขยายสาขาทุก ๆ ปี ต้องทำการสำรองด้วยการซื้อพันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน หรือหุ้น หรือหุ้นกู้บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจำนวน ร้อยละ 16 ของเงินฝากทุกสิ้นงวดครึ่งปี ภายใน 45 วันหลังปิดงวด

การกำหนดสำรองตามกฎหมายทั้ง 2 ประเภทข้างต้นมีผลต่อการบริหารเงินระยะสั้นของธนาคารพาณิชย์อย่างมาก เพราะนอกจากธนาคารจะต้องระมัดระวังที่จะจัดสรรการใช้เงินให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้มีรายได้สูง โดยไม่เสื่อมความมีสภาพคล่องพร้อมเสมอที่จะจ่ายเงินคืนแก่ลูกค้าเมื่อทวงถาม แล้วธนาคารยังจะต้องสำรองเงินลีดตามกฎหมายแต่ละวันเฉลี่ย

เป็นรายสัปดาห์ โดยคำนวณเทียบกับส่วนเฉลี่ยรายสัปดาห์ของยอดรวมเงินฝากทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์แต่ละวันในสัปดาห์ก่อน ทั้งนี้ให้ถือเอาวันศุกร์เป็นวันเริ่มต้น และ วันพฤหัสบดีเป็นวันสุดท้ายของสัปดาห์ ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้ธนาคารต้องประสบปัญหาเงินตึง ต้องทำการจัดหาเงินจากตลาดเงินอื่นเพื่อให้เพียงพอกับเงินสดสำรอง หรือลงทุนในตลาดเงินสดในมือเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

การสำรองเงินสดสำรองที่เพิ่มขึ้นในระบบธนาคารนั้นเป็นข้อจำกัดสำหรับธนาคารพาณิชย์ในการขยายสินเชื่อหรือลงทุน เพื่อให้เกิดรายได้ทั้งผลกำไร ซึ่งมีผลโดยตรงให้สภาพคล่องของธนาคารลดลง

2. การขยายสินเชื่อ

การขยายตัวของธุรกิจเอกชนอย่างรวดเร็วทำให้ความต้องการเงินกู้จากธนาคารเริ่มสูงขึ้น และการขยายตัวด้านสินเชื่อของระบบธนาคารเพิ่มขึ้น ซึ่งหมายถึงธนาคารมีภาระความเสี่ยงต่อการชำระคืนเงินกู้มากขึ้น หากการปล่อยสินเชื่อไม่ระมัดระวังอย่างเพียงพอ อันมีผลทำให้สภาพคล่องของธนาคารลดลง หากธนาคารมีการให้สินเชื่อระยะยาวและประสบปัญหาการการชำระคืนเงินกู้มากขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงในประเภทสินเชื่อ

การชำระคืนเงินกู้ควรเป็นปัจจัยทางสภาพคล่องตัวหนึ่ง การจ่ายคืนเงินกู้ถือว่าเป็นแหล่งที่มาของเงินที่จะนำไปปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกค้ารายใหม่ต่อไป ซึ่งถ้าอัตราการจ่ายคืนเงินกู้ลดลงสภาพคล่องย่อมลดลงด้วย

ในบัญชีเงินกู้ของธนาคารนั้น ตราสารระยะสั้นได้เติบโตขึ้นอย่างมาก ทั้งนี้สืบเนื่องจากการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้า และนับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา สินเชื่อประเภทเงินหมุนเวียนระยะสั้นและระยะปานกลางได้เพิ่มบทบาทอย่างมากสำหรับธนาคารพาณิชย์ จนอาจกล่าวได้ว่า สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันมีสภาพคล่องมากกว่าที่เคยเป็นมา

4. การเร่งการฝาก/ถอนของเงินฝาก

สภาพคล่องของธนาคารถูกกระทบโดยการเร่งของการฝาก/ถอนของเงินฝากเมื่อเรียกที่ย้ายตัวไม่เร็วเท่าการขยายตัวของการปล่อยสินเชื่อ

นับตั้งแต่หลังสงครามโลก สัดส่วนของสินทรัพย์สภาพคล่องของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งถือในรูปบัญชี ดินสัพัฒน์มักจะถูก เปลี่ยนมาฝากไว้ในกระบบธนาคารหรือฝากไว้ในรูปบัญชีออมทรัพย์ หรือบัญชีเงินฝากประจำ หรือลงทุนในการซื้อหลักทรัพย์สภาพคล่องที่สามารถใช้แทนเงินสดได้ และเมื่อผู้ฝากแบบบัญชี ดินสัพัฒน์ใช้เงินในบัญชีไปลงทุนทั้งหมด ระดับเงินฝากในแต่ละธนาคารจะผันแปรอย่างรวดเร็ว เงินฝากจะถูกถอนออกเพื่อนำไปลงทุนในตราสารการเงินอย่างอื่น ดังนั้น ธนาคารจึงไม่สามารถนำเงินดังกล่าวไปใช้ในการปล่อยสินเชื่อระยะสั้นหรือลงทุนได้ ด้วยเหตุนี้การเพิ่มของอัตราการหมุนเวียนของเงินฝากจึงมีผลทางลบต่อสภาพคล่องของธนาคาร ซึ่งผลเหล่านี้ไม่ได้สะท้อนให้เห็นในอัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากหรือสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝาก

การบริหารฐานะการเงินที่ทำให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสม

การบริหารฐานะการเงินที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสมนั้น จำเป็นจะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ประเด็น คือ สภาพคล่องที่เหมาะสมของแต่ละธนาคารนั้นเป็นอย่างไร และจะมีวิธีการบริหารฐานะการเงินอย่างไรที่จะทำให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสม

สภาพคล่องที่เหมาะสม

เป็นการยากมากที่จะพูดว่าฐานะการเงิน ณ จุดใด ๆ จะเป็นจุดที่ทำให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสม เพราะเป็นในเรื่องการใช้วิจารณญาณส่วนตัวของผู้บริหารแต่ละราย แต่ก็พอที่จะสรุปถึงลักษณะของสภาพคล่องที่เหมาะสมโดยรวมได้ดังนี้

1. ธนาคารได้มีการดำรงเงินสดสำรองขั้นต่ำไว้อย่างน้อยตามพระราชบัญญัติธนาคาร - พาณิชย์ เพื่อหลีกเลี่ยงต่อการขัดกับกฎหมายดังกล่าว
2. พิจารณาจากเครื่องมือวัดสภาพคล่อง โดยเฉพาะในเรื่องของอัตราส่วนทางการเงิน เพื่อที่จะทราบข่าวฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานในอดีตและปัจจุบันของธนาคาร เป็นอย่างไร และเมื่อเทียบกับคู่แข่งและทั้งสถาบันธนาคารพาณิชย์แล้วเป็นอย่างไร ดีหรือเลวกว่ามากน้อยแค่ไหน ควรจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง
3. พิจารณาจากนโยบายและสภาพการดำเนินงานของแต่ละธนาคาร ทั้งนี้เพราะแต่ละธนาคารนั้นต่างมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่นในเรื่องของนโยบายการให้สินเชื่อและนโยบายการระดมเงินฝากที่แตกต่างกัน ก็ก่อให้เกิดความจำเป็นในการดำรงสภาพคล่องแตกต่างกัน
4. จะต้องระลึกเสมอว่า สภาพคล่องที่เหมาะสมนี้จะต้องมีความยืดหยุ่นอย่างสูงต่อ

สถานการณ์ความเป็นจริงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ก็จะต้องมีการปรับปรุงฐานะการเงินตามสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน เพื่อก่อให้เกิดจุดที่มีสภาพคล่องที่เหมาะสม

5. การที่จะมีสภาพคล่องที่เหมาะสมนี้ ไม่จำเป็นจะต้องมีการดำรงสภาพคล่องไว้ในระดับสูง เสมอไป

การบริหารฐานะการเงินของธนาคารเพื่อให้เกิดสภาพคล่อง

ในการบริหารฐานะการเงินของธนาคารเพื่อให้เกิดสภาพคล่อง จะต้องทราบถึงแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินของธนาคารก่อน เพื่อที่จะบริหารฐานะการเงินผ่านแหล่งที่มาและใช้ไปของเงิน เพื่อให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสม ดังนั้น จึงขอสรุปแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินของธนาคารไว้ดังนี้

แหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์

แหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ มีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้ คือ

1. เงินกองทุน (Capital Fund) เงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยประกอบด้วย เงินทุน (Capital) ทุนสำรอง (Reserve) และกำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการตัดสรรเงิน (Undivided Profit)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นสัดส่วนของเงินกองทุนในแหล่งที่มาของเงินทุนมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518-2527 ประมาณร้อยละ 6.5 ของแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ทั้งสิ้น ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุนมีหลายประการด้วยกัน เช่น ฐานะความมั่นคงของกิจการธนาคาร ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารธนาคาร นโยบายการจ่ายเงินปันผล ฐานะการดำเนินงานด้านเครดิต (ขาดทุน) ฯลฯ เป็นต้น โดยต้นทุนของเงินกองทุนก็คือ เงินปันผลที่ต้องจ่ายแก่ผู้ลงทุนถือหุ้นของธนาคารเป็นสำคัญ

2. เงินฝาก (Deposits) เป็นแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญที่สุด กล่าวคือมีสัดส่วนถึงร้อยละ 74.2 ของแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด เฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518-2527 (ดูตารางที่ 1) ซึ่งเงินฝากแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภทคือ เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม (Demand Deposit) เงินฝากออมทรัพย์ (Saving Deposits) และเงินฝากประจำหรือเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา (Fixed หรือ Time Deposits)

การเปลี่ยนแปลงยอดเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ กล่าวคือในยามที่ภาวะเศรษฐกิจซบเซา ทำให้ธุรกิจไม่กล้าลงทุน เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะขาดทุนสูง จึงอาจหาผลตอบแทนที่แน่นอนโดยฝากเงินไว้กับธนาคาร เงินฝากของธนาคารอาจจะแปรผันตามฤดูกาลด้วย เช่น ช่วงปีใหม่ ตรุษจีน ฤดูเก็บเกี่ยวพืชผล ฯลฯ ลักษณะและประเภทของเงินฝากก็มีส่วนในการกำหนดยอดเงินฝาก กล่าวคือ เงินฝากของธุรกิจห้างร้านมักจะมีการเคลื่อนไหวมากกว่าเงินฝากรายบุคคล นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น การเคลื่อนย้ายของประชากรระหว่างพื้นที่ การแข่งขันระหว่างธนาคารเพื่อแย่งชิงลูกค้า ฯลฯ เป็นต้น

3. เงินกู้ยืม (Borrowings) เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ รองลงมาจากเงินฝาก กล่าวคือมีสัดส่วนร้อยละ 13.3 ของแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด เฉลี่ยตั้งแต่ปี 2518-2527 (ดูตารางที่ 1)

สาเหตุที่ธนาคารพาณิชย์ต้องกู้ยืมเงินมีหลายประการด้วยกันคือ เงินฝากที่ระดมได้ภายในประเทศไม่เพียงพอกับความต้องการกู้ยืมเงิน ธนาคารพาณิชย์จึงต้องหาเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ มาสนองความต้องการในการกู้ยืมของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ นอกจากนี้เป็นการกู้ยืมมาเพื่อเพิ่มสภาพคล่องของธนาคาร ซึ่งมักจะเป็นการกู้ยืมในระยะสั้นเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และกู้ยืมมาเพื่อผลประโยชน์จากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย เมื่ออัตราดอกเบี้ยต่างประเทศต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในประเทศ และธนาคารพิจารณาแล้วเห็นว่าต้นทุนการกู้ยืมจากต่างประเทศต่ำกว่าการระดมเงินทุนจากภายในประเทศ

ธนาคารพาณิชย์มีแหล่งกู้ยืมที่สำคัญ 2 แห่ง คือ การกู้ยืมจากแหล่งภายในประเทศ และการกู้ยืมจากแหล่งภายนอกประเทศ ซึ่งธนาคารสามารถกู้ยืมจากทั้ง 2 แหล่งใหญ่ ๆ นี้ได้โดยผ่านเครื่องมือชนิดต่าง ๆ ของตลาดเงิน

การใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์

การใช้ไปของเงินทุนที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ที่จะต้องจัดสรรออกไปได้แก่ การให้สินเชื่อ การลงทุนเงินสดในมือและที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และอื่น ๆ โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ เป็นแหล่งใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ ที่มีสัดส่วนสูงสุด กล่าวคือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2518-2527 เท่ากับร้อยละ 71.9 ของแหล่งใช้ไปของ

เงินทุนของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด (ดูตารางที่ 2)

การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ แบ่งออกได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ เงินให้กู้ยืมและเบิกเกินบัญชี (Loans and Overdrafts) กับการซื้อลดตั๋ว และการทำทรัสต์-รีซีพ (Bill Discounted and Trust Receipt)

2. การลงทุนในหลักทรัพย์ (Investment) เป็นแหล่งใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญประเภทหนึ่ง โดยมีสัดส่วนเฉลี่ยในช่วงปี 2518-2527 เท่ากับร้อยละ 13.2 ของการใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด (ดูตารางที่ 2)

การลงทุนที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล การลงทุนในหลักทรัพย์ภายในประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์ต่างประเทศ

3. เงินสดในมือและเงินฝาก ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย มีสัดส่วนเฉลี่ยในช่วงปี 2518-2527 เท่ากับร้อยละ 3.6 ของแหล่งใช้ไปของธนาคารพาณิชย์ทั้งสิ้น (ดูตารางที่ 2)

ในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์มีความจำเป็นต้องมีเงินสดในมือจำนวนหนึ่งไว้เพื่อเป็นการรักษาสภาพคล่อง ในกรณีที่มีผู้มาถอนเงิน ณ สาขาของธนาคารพาณิชย์ (ซึ่งเงินสดในมือที่ธนาคารพาณิชย์ถือไว้จะไม่ได้รับอัตราดอกเบี้ย) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยส่วนหนึ่งจะต้องดำรงไว้เป็นเงินฝากและตามกฎหมายข้อบังคับของสำนักหักบัญชี ได้กำหนดให้ธนาคารที่เป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชี ชำระหนี้ตามดุลยหักบัญชีระหว่างกันโดยผ่านทางธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนั้น ทุกธนาคารจึงจำเป็นต้องมีบัญชีเงินฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวและเพื่อลดภาวะ และเพื่อความปลอดภัยในการที่จะต้องเก็บรักษาเงินไว้ที่ธนาคาร โดยเฉพาะสาขารธนาคารในต่างจังหวัด

4. สินทรัพย์คงที่และอื่น ๆ เช่น การลงทุนในสินทรัพย์ประจำ (Fixed Assets) อันได้แก่ที่ทำการธนาคาร สิทธิการเช่าที่ทำการ อสังหาริมทรัพย์ เครื่องตกแต่ง อุปกรณ์และเครื่องใช้ อสังหาริมทรัพย์ที่ได้จากการบังคับชำระหนี้ ฯลฯ เป็นต้น อันเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานของธนาคาร ซึ่งเป็นทางใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ทางหนึ่ง มีสัดส่วนเฉลี่ยในช่วงปี 2518-2527 เท่ากับร้อยละ 11.3 ของการใช้ไปของธนาคารพาณิชย์ทั้งสิ้น

(ดูตารางที่ 2)

เนื่องจากเงินส่วนใหญ่เป็นเงินที่ธนาคารรับฝากจากประชาชน ซึ่งธนาคารมีพันธะต้องจ่ายคืนให้แก่ผู้ฝากเมื่อเรียกร้อง หรือเมื่อครบกำหนดเวลาที่ตกลงไว้ ฉะนั้น ธนาคารจึงต้องระมัดระวังที่จะจัดสรรการใช้เงินหรือศัพท์ทางการธนาคารเรียกว่า "การบริหารเงินทุน" ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้มีรายได้สูงโดยไม่ลดความมีสภาพคล่อง กล่าวคือ ธนาคารจะต้องมีเงินพร้อมเสมอที่จะจ่ายเงินฝากคืนแก่ลูกค้าเมื่อทวงถาม ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงการแสวงหารายได้มาเพื่อจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ดอกเบี้ยต่าง ๆ เงินเดือน ค่าใช้จ่ายสำนักงาน และผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ ธนาคารจะต้องพยายามหาทางลดความเสี่ยงจากเงินลงทุนให้น้อยที่สุดด้วยการจัดสรรเงินให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด โดยคำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไป และความสามารถในการชำระหนี้สินของลูกค้า อย่างไรก็ตาม การรักษาความมีสภาพคล่องและการแสวงหารายได้มักจะขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา คือ ถ้าธนาคารให้กู้ยืมมาก ธนาคารก็จะได้รับรายได้มากแต่มีสภาพคล่องน้อย เพราะเงินที่ให้กู้ยืมไป กว่าจะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อาจต้องใช้เวลาเป็นเดือน ๆ หรือปี ๆ หรือเก็บไม่ได้เลย และถ้าจะทำให้เกิดสภาพคล่องสูงด้วยการถือเงินสดไว้ก็จะไม่ก่อให้เกิดรายได้เลย ดังนั้น ธนาคารจะบริหารเงินในลักษณะใดขึ้นกับนโยบายทางการเงินของผู้บริหารธนาคารนั้น ๆ ในการแลกเปลี่ยนชดเชย (trade off) กันระหว่างรายได้และสภาพคล่อง

เมื่อผู้บริหารฐานะการเงินของธนาคารทราบถึงรายละเอียดของแหล่งที่มาและใช้ไปของธนาคาร และข้อกำหนดเกี่ยวกับการสำรองตามกฎหมายแล้ว ในประเด็นสำคัญ ผู้บริหารเงินจะต้องมีความสนใจเงินในบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เพราะตัวพันธบัตรรัฐบาลและเงินสดในมือที่ค่อนข้างคงที่ ซึ่งมีการกำหนดให้เป็นตัวเลขที่แน่นอน แต่เงินในบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะขึ้นลงตามการเข้าออกของเงินประจำวัน โดยยอดเงินนี้จะทราบประมาณบ่าย 2 โมงทุกวัน ดังนั้นผู้บริหารเงินจึงต้องเตรียมรับเหตุการณ์ไม่ว่าจะมีเงินเหลือหรือเงินขาด เพื่อให้ธนาคารมีสภาพคล่องที่เหมาะสมและมีเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยในอัตราที่ต่ำเท่าที่กฎหมายกำหนด

ในกรณีที่เงินขาด ธนาคารก็อาจจะมีแหล่งเงินกู้จากสถาบันการเงินทั้งในประเทศ และนอกประเทศไว้เป็นสำรอง เช่น ทำการกู้ Interbank ชดเชย Call หรือ Fixed จากธนาคารด้วยกันเอง หรือบริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และในกรณีเงินเหลือธนาคารก็จะได้ตั้งวงเงินสำหรับปล่อยเงินกู้แก่สถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศได้เช่นเดียวกัน แต่โดยปกติมักจะปล่อยวงเงินกู้แก่สถาบันการเงินในประเทศเป็นส่วนใหญ่

ฉะนั้น จะเห็นว่าการบริหารฐานะการเงินของธนาคารเพื่อให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสม ผู้บริหารธนาคารสามารถกระทำได้โดยบริหารเงินผ่านแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนของธนาคาร นั้นเอง โดยในการบริหารเงินจากแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินนี้ผู้บริหารจะต้องกระทำผ่านกลไกของ ทั้งระบบตลาด ซึ่งก็คือการบริหารผ่านตลาดเงินต่าง ๆ และตลาดซื้อคืนก็เป็นตลาดเงินประเภทหนึ่ง ที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ในการบริหารฐานะการเงินของตนให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสมวิธีหนึ่ง ซึ่งในส่วนของบทต่อไปจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของตลาดซื้อคืนและตลาดเงินชนิดต่าง ๆ

ตารางที่ 1 : แหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์																
รายการ	พ.ศ.	หน่วย : ล้านบาท														
		2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	เฉลี่ย (%)				
ที่มาของเงินทุน																
เงินกองทุน		8,975.6 (7.6)	10,166.0 (7.3)	12,120.0 (7.0)	15,045.6 (6.9)	18,225.3 (7.0)	19,487.7 (6.5)	21,472.4 (6.1)	24,596.2 (5.8)	28,056.1 (5.3)	36,291.0 (5.6)	(6.5)				
เงินฝาก		86,558.5 (73.4)	106,418.1 (76.2)	131,079.9 (75.6)	158,523.7 (72.6)	175,624.8 (67.6)	217,115.4 (72.4)	260,184.9 (73.5)	324,303.3 (76.5)	407,597.1 (77.2)	500,893.5 (77.1)	(74.2)				
- กระแสรายวัน		14,019.6	16,780.1	19,096.6	23,520.2	25,428.2	28,323.5	29,652.1	20,237.8	24,536.5	32,509.8					
- ออมทรัพย์		7,677.3	9,517.8	11,120.7	14,961.6	18,158.8	26,127.1	38,633.8	61,695.4	96,673.5	106,035.5					
- ประจำ		63,893.3	78,943.9	99,272.2	117,769.8	129,363.9	157,671.8	188,671.9	231,406.3	282,878.7	358,433.1					
- อื่น ๆ		968.3	1,176.3	1,590.4	2,272.1	2,673.9	2,993.0	3,237.1	2,963.8	3,508.4	3,915.1					
เงินกู้ยืม		15,348.6 (13.0)	14,734.9 (10.6)	20,655.6 (11.9)	32,945.6 (15.1)	52,154.7 (20.1)	42,356.0 (14.1)	50,221.1 (14.2)	46,654.1 (11.0)	61,905.8 (11.7)	70,935.6 (10.9)	(13.3)				
- จาก ธปท.		7,297.0	5,530.3	5,952.2	8,140.8	16,733.0	16,710.5	20,156.8	20,919.1	23,366.8	24,275.5					
จากธนาคารต่างประเทศ		8,051.6	9,204.6	14,703.4	24,804.8	35,421.7	25,645.5	30,064.3	25,735.0	38,539.0	46,660.1					
อื่น ๆ		6,995.6 (5.9)	8,312.1 (6.0)	9,421.1 (5.4)	11,725.6 (5.4)	13,862.1 (5.3)	21,057.3 (7)	22,269.9 (6.3)	28,174.1 (6.6)	30,599.9 (5.8)	41,239 (6.4)	(6.0)				
รวม		117,878.3 (100)	139,631.1 (100)	173,276.6 (100)	218,240.5 (100)	259,866.9 (100)	300,016.4 (100)	354,148.3 (100)	423,727.7 (100)	528,158.9 (100)	649,359.1 (100)	(100)				

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย
() แสดงค่าสัดส่วนที่มาของเงินทุน

ตารางที่ 2: การใช้เงินของธนาคารพาณิชย์																
รายการ	พ.ศ.	หน่วย: ล้านบาท														
		2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	เฉลี่ย				
การใช้เงินทุน																
· เงินสดในมือและที่ สปท.		6,552.8 (5.5)	6,372.0 (4.6)	7,090.4 (4.1)	8,594.1 (3.9)	7,893.5 (3.0)	10,684.2 (3.6)	12,098.5 (3.4)	13,090.1 (3.1)	15,172.5 (2.9)	15,027.0 (2.3)					
· โฉนดซื้อ		81,302.3 (69.0)	95,145.4 (68.1)	121,768.7 (70.3)	158,600.0 (72.7)	195,072.4 (75.1)	218,931.2 (73.0)	254,449.6 (71.8)	299,760.1 (70.7)	401,648.2 (76.0)	474,993.2 (73.1)					
· เงินกู้, เงิน O/D		24,927.2	28,748.9	34,841.2	43,046.3	54,689.2	62,417.7	73,813.3	85,623.0	117,048.2	136,951.5					
· เงินกู้, เงิน O/D		56,375.1	66,395.5	88,977.5	115,553.7	140,392.2	156,513.5	180,636.3	214,157.1	283,879.9	338,041.7					
· ลงทุน		19,044.3 (16.2)	23,704.4 (17.0)	25,059.4 (14.5)	27,619.2 (12.7)	26,698.6 (10.3)	32,657.7 (10.9)	43,450.6 (12.3)	50,978.2 (13.9)	58,539.9 (11.1)	86,465.5 (13.3)					
· อื่น ๆ		10,978.9 (9.3)	14,409.1 (10.3)	19,356.1 (11.2)	23,427.2 (10.7)	30,002.4 (11.5)	37,743.3 (12.6)	44,149.6 (12.5)	51,899.3 (12.2)	52,798.3 (10.0)	72,873.4 (13.3)					
รวม		117,878.3 (100)	139,631.1 (100)	173,276.6 (100)	218,240.5 (100)	259,666.9 (100)	300,016.4 (100)	354,148.3 (100)	423,727.7 (100)	528,158.9 (100)	649,359.1 (100)					
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย																
() แสดงถึงสัดส่วนการใช้ไปของเงินทุน																